

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА МЕТОДИК НАВЧАННЯ ТА ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

ВСЕУКРАЇНСЬКА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ»

*Запрошені до участі науково-педагогічні працівники, аспіранти, здобувачі закладів вищої освіти,
методисти, педагогічні працівники закладів освіти*

Мета конференції: конструктивне обговорення актуальних проблем і сучасних підходів до розвитку предметно-методичної компетентності педагогів різних ланок освіти (дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), вищої та позашкільної) в умовах модернізації освітнього простору. Обмін науково-практичними напрацюваннями щодо теоретичних засад, змісту і структури предметно-методичної компетентності педагога, висвітлення інноваційних освітніх технологій професійного вдосконалення та особистісного зростання, а також осмислення сучасних підходів до психологічної підтримки педагога в умовах освітніх трансформацій.

НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- теоретичні засади, зміст і структура предметно-методичної компетентності педагога в умовах модернізації освіти;
- практичний досвід використання сучасних форм, методів і технологій розвитку предметно-методичної компетентності педагога в освітній діяльності;
- особистий та професійний розвиток педагогів в системі післядипломної педагогічної освіти як складова модернізації освітнього процесу;
- психолого-педагогічна підтримки педагога в умовах освітніх трансформацій і воєнного стану.

Організатори - кафедра методик навчання та освітніх технологій Волинського ІППО:

*Серих Лариса,
кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Суми*

ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Актуальність теми.

Українська загальна середня освіта крокує шляхом системних реформ, у яких питання вдосконалення її змісту набувають пріоритетного значення. Концепція «Нова українська школа» [4], Державний стандарт базової середньої освіти [2] тільки окреслюють і підкреслюють актуальність та необхідність розвитку предметно-методичної компетентності педагогів у цьому контексті, зокрема мистецької освітньої галузі. Це, безумовно, сприятиме входженню України до європейського освітнього простору; підвищенню мобільності та конкурентоспроможності кваліфікованих працівників, працевлаштуванню на вітчизняному й міжнародному ринках праці; розширенню міжнародного співробітництва України у забезпеченні якості та відкритості української освіти.

Вступ.

Сьогодні ґрунтуються необхідність, своєчасність та доцільність створення розвитку якісної загальної середньої та профільної освіти, оскільки важливе місце відведено стратегічним змінам у професійній та фаховій передвищій освіті, зокрема в мистецькій освітній галузі. Сучасне цивілізоване суспільство неможливо уявити без навчання й виховання творчих особистостей із зорієнтовано-гуманістичним мисленням, адже мета мистецької освітньої галузі – «цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні» [2, с. 12].

Концептуальні підходи до формулювання компетентнісного підходу в освіті закладені в рішеннях Європейського Союзу та документах, в яких йдеться про модернізацію освіти. За визначенням експертів країн Європейського Союзу, поняття «компетентність» слід розглядати як здатність ефективно й творчо застосовувати знання та вміння в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми. Певний час серед науковців не існувало єдиної думки, що вважати за компетенцію, а що за компетентність. Дотримуючись поглядів провідних учених (Л. Алексєєва, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Петровська та ін.), вважаємо, що компетенції – це деякі внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення: знання, уявлення, алгоритми дій, цінностей та відносин людини, котрі надалі виявляються в компетентностях особистості – її діях, учинках, спілкуванні. Проблема професійного розвитку мистецької компетентності педагогів закладів загальної

середньої освіти насамперед, «має орієнтуватися на методологічні принципи й конкретно-наукові форми їх прояву», вважає С. Гончаренко [1, с. 84].

Однак, на нашу думку, сьогодні ще зарано говорити про завершену підготовку педагогів до розвитку професійної компетентності.

Мета дослідження – розкрити структуру предметно-методичної компетентності педагога мистецької освітньої галузі в умовах модернізації освіти.

Виклад основного матеріалу.

Якщо звернутися до результатів досліджень, завершених за останні роки, і викладених в Типовій програмі підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти [6] та Професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [7], то можна дійти висновку щодо позитивної тенденції, котра виявляється у цілеспрямованні одержаних результатів на конкретну категорію педагогічних працівників, зокрема мистецьких дисциплін, у контексті розвитку предметно-методичної компетентності педагогів закладів загальної середньої освіти.

Згідно з цими основними документами, Л. Серих було розроблено освітні програми курсів підвищення «Розвиток професійної компетентності педагога мистецьких дисциплін в умовах Нової української школи засобами інноваційних методик» для учителів мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти. Метою курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників є забезпечення безперервної післядипломної освіти, максимальна індивідуалізація підвищення професійного рівня педагогічних працівників на основі впровадження сучасних технологій навчання; підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності здобувачів освіти, підготовка: кваліфікованого працівника: особистість, що набуває освітніх та професійних компетентностей відповідно до власних інтересів, запитів роботодавців, потреб економіки, конкурентоздатна та мобільна на ринку праці особа; цілісної особистості: всебічно розвинена особистість, здатна до вибору власної освітньої траєкторії, побудови професійної та особистої кар'єри, навчання упродовж життя, започаткування власного бізнесу; відповідального громадянина: особистість з морально-етичними принципами, здатна приймати виважені рішення, ініціативна, соціалізована, комунікативна, толерантна, патріот з активною позицією [5].

Освітньої програмою відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [7] передбачено формування та розвиток загальних компетентностей:

ЗК.01. Громадянської, через здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; ревізувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність сталого розвитку.

ЗК.02. Соціальної, через здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК.03. Культурної, здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

ЗК.04. Лідерської, здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ЗК.05. Підприємницької, через здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості [5; 7].

Формування та розвиток *професійних компетентностей* учителя до виконання трудових функцій:

A1. Мовно-комунікативної, через здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти; здатність забезпечувати навчання учнів іноземної мови в професійному колі (для вчителів і викладачів іноземної мови, а також учителів, які здійснюють освітній процес (викладають навчальні предмети) іноземними мовами, здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички учнів.

A2. Предметно-методичної, через здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; розвивати в учнів або/і студентів (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання в учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.

A3. Інформаційно-цифрової, через здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі (відповідно до рівня освіти, який надається).

Б.1. Психологічної, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

Б.2. Емоційно-етичної, через здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

Б.3. Компетентність педагогічного партнерства, через здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя/викладача для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В.1. Інклюзивної, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

В.2. Здоров'язбережувальної, через здатність організувати безпечно освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності; надавати домедичну допомогу суб'єктам освітнього процесу.

В.3. Проєктувальної, через здатність проєктувати осередки навчання і виховання учнів.

Г.1. Прогностичної, через здатність прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес.

Г.2. Організаційної, через здатність організувати процес навчання, виховання і розвитку учнів; організувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

Г.3. Оцінювально-аналітичної, через здатність аналізувати результати навчання учнів; забезпечувати процес самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Д.1. Інноваційної, через здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Д.2. Компетентності навчання впродовж життя, через здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізій тощо).

Д.3. Рефлексійної, через здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби [5; 7].

Серед означених компетентностей стрижневими, на наш погляд, є загальна культурна та предметно-методична компетентності, до складу яких належить і мистецька компетентність.

На наше переконання, результатом будь-якого педагогічного зростання є компетентність, яка характеризує міру включення індивіда в активну діяльність, здатність ефективно розв'язувати конкретну ситуацію, мобілізуючи при цьому

знання, уміння, досвід, поведінкові відносини та цінності. На перший план виходить категорія «здатності до дії» як уміння використовувати знання в практичній діяльності.

За результатами багаторічної науково-методичної педагогічної діяльності можемо стверджувати, що мистецька компетентність педагога є інтегрованою здатністю володіти новітніми знаннями з педагогіки, психології, методики, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища та індивідуально-особистісного становлення здобувачів освіти; здатністю до продуктивної професійної діяльності, добирати різні методи й прийоми для навчання здобувачів освіти і способи представлення ними досягнутих результатів, відповідати за зміст предмету (інтегрованого курсу «Мистецтво») та його відповідність вимогам до обов'язкових результатів навчання; здатністю розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, виражати ідеї, досвід, почуття; усвідомлювати власну національну ідентичність як підґрунтя відкритого ставлення й поваги до культурного вираження інших.

Висновки.

Предметно-методична компетентність педагога мистецької освітньої галузі в умовах модернізації освіти є сформованим маркером розвинених здатностей, усвідомлень, ставлень, умінь організовувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах (прогнозування, проєктування, оцінювання тощо); конструювати та реалізувати сучасні програми навчання здобувачів загальної середньої освіти з використанням різноманітних методів, форм і технологій; діагностувати освітній процес і складати індивідуальні освітні маршрути для становлення здобувача освіти як вихованця, особистості, громадянина, патріота, новатора.

Список використаних джерел

1. Гончаренко, С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям. Київ; Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898.
3. Закон України «Про освіту». [URL: zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
4. Концепція «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. [URL: https://ips.ligazakon.net/document/KR160988?an=2](https://ips.ligazakon.net/document/KR160988?an=2)
5. Розвиток професійної компетентності педагога мистецьких дисциплін в умовах Нової української школи засобами інноваційних методик: навчально-тематичний план для викладачів, учителів мистецьких дисциплін, керівників гуртків / Укладач Л.В. Серих. Суми: РВВ КЗ СОППО. 2024. 12 с.
6. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти / Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 905.
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» / наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225.